

หลักที่ 40¹

ศิลารักษ์เจดีย์น้อยวัดพระมหาธาตุ สมัยสุโขทัย

ลักษณะศิลา เป็นหินชานวนสีเขียว สูง 63 เซนติเมตร กว้าง 48 เซนติเมตร หนา 7.5 เซนติเมตร หักเป็น 3 ชิ้น จารึกเป็นอักษรและภาษาไทย มี 29 บรรทัด ศาสตราจารย์จำ ทองคำวรรณ เป็นผู้อ่านและอธิบายคำ

ศิลารักษ์หลักนี้ ต่อมากายหลัง นายประสาร บุญประคง ได้อ่านอีกด้านหนึ่งเรียกว่า หลักที่ 40 พิเศษ ได้ตีพิมพ์ไว้ในประชุมศิลารักษ์ภาคที่ 4 ซึ่งจะได้ศึกษา กันต่อไป

หลักศิลารักษ์ที่ว่าหักเป็น 3 ชิ้นนั้น ชิ้นที่ 1-2 หน่วยชุดแต่งและบูรณะเมืองสุโขทัย ชุดที่เจดีย์น้อย ข้างหน้าเจดีย์ 5 ยอดทางด้านใต้ของวัดพระมหาธาตุ ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เมื่อ พ.ศ. 2499 ชิ้นที่ 3 นายบุญธรรม พุนสวัสดิ์ เป็นผู้ให้ไว้เดียวกันนั้น ปัจจุบันอยู่ในแผนกหนังสือตัวเขียนและจารึก กองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร

ปีที่จารึก ไม่ทราบว่าจารึกไว้ในปีใด เนื่องจากข้อความชำรุดหลายตอน จุดมุ่งหมาย เพื่อใช้ในการกระทำสัตย์สานาน หรือในพิธีกระทำสัตยาชีชฐานของ องค์พระมหาชัตตريย

เนื้อความ กล่าวถึงคำสัตย์สานานของพระมหาชัตตريยไทยพระองค์หนึ่ง ซึ่งไม่ทราบพระนาม ใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 1 ว่า เราย คำสัตย์สานานนี้ทรงให้ไว้แด่สมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นกษัตริย์ต่างเมือง แบ่งได้เป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 (บรรทัดที่ 1-9) กล่าวถึงเงื่อนไขของคำสัตย์ปฏิญาณว่า พระองค์จะไม่ทรงกระทำอันตรายใด ๆ แก่บุคคลฝ่ายสมเด็จเจ้าพระยา ในจารึกใช้ว่า “มนตริกวีราช ผู้ใหญ่ผู้รุ่ม.....ด้วยบริพารเขาก็ติ” หากบุคคลคน哪่เข้ามาสู่ราชสำนักของพระองค์ และพระองค์ไม่ทรงกระทำอันตรายใด ๆ แต่สมเด็จเจ้าพระยา หากสมเด็จเจ้าพระยามีพระราชประสงค์ จะเสด็จมากราบไหว้พระมหาธาตุ หรือกราบไหว้พระธาตุของพระมหาราชราชีวราช

¹ จารึกหลักนี้ บางแห่งจัดลำดับเป็นหลักที่ 8 ก

ตอนที่ 2 (บรรทัดที่ 9-26) เป็นคำสาปแห่ง หากพระองค์ทรงกลับสัตย์ โดยกล่าวว่า คำสัตย์ปฏิญญาดังกล่าวแล้วนั้น พระองค์ทรงให้ไว้แล่สมเด็จเจ้าพระยาด้วยใจรักด้วยไมตรี ต่อหน้าพระรัตนตรัย พระมหาสาวมีศรีสังฆราช และต่อหน้าชุมชนุสสังฆ์ หากพระองค์ทรงกระทำอันตรายใด ๆ แต่สมเด็จเจ้าพระยา เป็นการกลับสัตย์แล้ว ขอให้พระองค์ทรงประสบอันตรายประจักษ์ทันตาเห็น และยังได้ทรงสาปแห่งไว้อีกด้วยว่า

- “(19) ...อย่าได้เป็นท้าวเป็น (พระยา) เมื่อหน้า ภายเมื่อไปใน
- (20) ปรโลก กดี หนทางทุรคติอันเป็นต้น.....แก่เรา.....
- (21)อนี-
- (22) งโสด หนทางสาธุสัตบุรุษทั้งหลาย.....(ไป) พบไปเห็น เป็นอัน
- (23) มีดมนท่อนของการแต่เรา อนีงโสดแต่.....(บริ)สุทธศิลล อันยัง ช
- (24) รمانในประเทศเรากดี ประเทศเจ้าพระยา (ก)บทตรแต่
- (25) เรา อย่าให้อ้าบิณฑิบารแต่เราเลย หินายก
- (26) ท้าวพระยาอันมีในโลกนี้แล....”

ตอนที่ 3 (บรรทัดที่ 26-29) เป็นคำขอพร ขอให้อำนาจแห่งกุศลสัตย์จงดลบันดาลให้พระองค์ทรงบรรลุพินิพพาน ดังความใน Jarvis กว่า

- “(26)....ที่แท้
- (27) เรายอดิร (= มั่นคง) เทียรม (= นาน, ยืน) ราช ด้วยอำนาจจากกุศลสัตย์
- (28) แด่ปรปักษ์ทั้งหลาย ในอัชฎากิณี
- (29) ชาตุเข้ายังปทโมกษ (= พินิพพาน)”

คุณค่า Jarvis หลักนี้มีความสำคัญในด้านที่เป็นวรรณกรรมสัตยารិម្រាន ทำให้ทราบลักษณะของวรรณกรรมประเภทนี้ว่าจะประกอบไปด้วยเงื่อนไขของคำสาปาน คำสาปแห่งผู้กลับสัตย์และคำขอพรสำหรับผู้รักษาสัตย์

นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงประเพณีการกระทำสัตย์สาบานระหว่างกษัตริย์เมืองต่าง ๆ ต่อหน้าสังคกีดีสิกธี เพื่อแสดงไมตรีต่อกัน และแสดงถึงความเชื่อในเรื่องผลของกรรมอีกด้วย